

הלכות תפילין סימן למ

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה בכל תקון]

כתב הפריימג'דים, דקשר של דל"ת, ואף של יו"ד שבתפילין של יד, נראה דאין לעשותם כי אם לשמה, ואלא לעשותם על ידי אשה נקטן, דבכלל כתיבה הנה כמו השי"ן שבש"ל-ראש¹⁶.

16 אמנם, לענין כסוי הדל"ת והיו"ד שברצועות בשעה שהולך בהן במבואות המטונפות, כתב במשנ"ב לקמן (סי' מג ס"ק כ) שמשמע ברדב"ז שאין צורך, כיון שאין הן עשויות דרך כתיבה, אלא דרך קשירה. ולענין אם מקום הקשר של הדל"ת והיו"ד נחשב כקדושה עצמה או כתשמיש קדושה, כתב לקמן (סי' מב ס"ב ד"ה משל ראש לשל יד, ובס"ג ד"ה לגוף הקדושה) ובשעה"צ לקמן (סי' קנד ס"ק ז), שנחלקו בזה הראשונים.

[ביה"ל שם]

ובלשון דאין צורך להחמיר הקטן הנה לעצמו בזה, דאם לא הביא ב' שערות ואינו תיב במצות רק מדרבנן¹⁷.

17 וכן לענין ציצית, כתב לעיל (סי' יד ס"א ד"ה להצריך אנשים) שכיון שאין הקטן חייב בציצית אלא מדרבנן, יכול הוא להטיל את חוטי הציצית לעצמו.

[ביה"ל שם]

הלא גם בתפילין אין תיב רק מדרבנן¹⁸.

18 משמעות דבריו, שקטן שהגיע לחינוך חייב הוא עצמו במצוות מדרבנן, ולא שחייבו חכמים את אביו לחנכו. וראה מזה שכתבנו בזה עוד לעיל סי' יד ס"א ד"ה להצריך אנשים.

[ביה"ל שם]

אף הקשר שצ"ש הקטן הנה לעצמו קדם שצ"ש בן י"ג, נראה לי דצריך להמירו לאחר שצ"ש בן י"ג ולתירו לעשותו¹⁹.

19 אבל לענין ציצית שעשאה קטן לעצמו, כתב לעיל (סי' יד ס"א ד"ה להצריך אנשים) שאינו צריך להתירה ולחזור לעשותה כשנעשה בן י"ג, כיון שציצית שעשאה קטן כשרה בדיעבד.

[ביה"ל שם]

דלענין תפירת ספר-תורה על ידי נשים²⁰ והוא הדין כל אלו הפסולין, יש הרבה מפקפקין בזה²¹.

20 ולענין תפירת הספר תורה לעומדים שלו, כתב בשו"ת מי יהודה (או"ח סי' יג) שכיון שאינה מעכבת את כשרות הספר תורה, ניתן לעשותה לכתחילה על ידי נשים.

אכן לענין קביעת מזוזה במקומה על ידי אשה, כתב הישועות מלכו (הל' תפילין ומזוזה פ"ה ה"י) שפסולה היא לקבוע מזוזה, כשם שהיא פסולה לכתובה. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' קנח אות ג) כתב שאין ספק בדבר שהיא מותרת לקבועה, ושכן כתב בשדי חמד (מערכת המים כלל קלא), והטעם, שכיון שהיא שייכת במצות מזוזה ועיקר המצוה הוא בקביעתה בפתח הבית, איך נפסול אותה מלקבוע מזוזה.

21 ולגבי תפירת יריעות הספר תורה לעומדים על ידי נכרי, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תקמה ס"ק ד) שצריך עיון אם מותר.

[משנ"ב ס"ק יא]

דקספ"ר-תורה ממזר וגר תושב²² וכו', אפלו הכי בתפילין ומזוזות אין להש"צ²³.

22 ולגבי קבלת גר תושב בזמן שאין היובל נוהג, ראה מה שכתב לקמן סי' דש ס"ק כד.

23 ולענין האם ממזר כשר להיות שליח ציבור, כתב לקמן (סי' נג ס"ק ג) בשם השיורי כנסת הגדולה שדין זה תלוי במחלוקת המובאת כאן האם ממזר כשר לכתוב תפילין, ולדעת המג"א שנקט שכשר לכתוב תפילין הוא כשר גם להיות שליח ציבור. אמנם, הברכי יוסף (יו"ד סי' רפא ס"ק ו) כתב שאף אם תפילין שכתבן ממזר כשרות, מ"מ לא יהיה הממזר שליח ציבור.

[ביה"ל ד"ה כשר]

וכמו שכתבנו לעיל במשנה ברורה בשם התוספות-שבת²⁴.

24 ושם (סי' לח ס"ק יב) הביא תחילה דעת הפמ"ג שמוחים גם בעבדים כמו בנשים, והמשיך שבתוספות שבת כתב להיפך.

[משנ"ב ס"ק יב]

אפיקורוס²⁵.

25 ולענין קריאת הפטרה מתנ"ך שנדפס על ידי המינים, כתב בשעה"צ לקמן (סי' רפד ס"ק א) שמוטב לקרוא את הפטרה מחומש, ולא לקוראה מתנ"ך כזה.

[משנ"ב ס"ק טז]

וברדאי ישפאל קתב²⁶.

26 וכשמניח תפילין אלו, כתב בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' דה) שיכול אף לברך עליהן.

[משנ"ב ס"ק יז]

בכדי שלא יבואו העובדי-גלולים לזלזל בהם²⁷.

27 ולתת לנכרי מזוזה כדי לקובעה בביתו, כתב הרמ"א (יו"ד סי' רצא ס"ב) שאסור, אבל אם יש לחוש משום איבה מותר.

ולמכור ספר תורה לבתי משפט של נכרים כדי להשיבע בהם את היהודים, כתב בשו"ת מהר"ץ חיות (ח"א סי' לב) שכיון שאינם קונים אותם כדי ללמוד מהם, וגם שייך בכך היתר משום איבה [כמבואר בשו"ע יו"ד סי' קמח סי"ב וסי' קנד ס"ב], מותר למכרו להם.

ולגבי מכירת ספר תורה לבית כנסת של קונסרבטיבים שאינם שומרי תורה אבל הם מכבדים את הספר תורה וקוראים בו, כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' קעד) שאין בכך איסור בעצם, אבל אין להתיר אלא בספר תורה חדש, משום שאם הוא ספר תורה שכבר קראו בו, יש לחוש שנחשו לו לירידה שישתמר על ידי עוברי עבירה.

הלכות תפלין סימן לט מ

(י) **הרבה, כפי שלא להרגיל לנגנן ולגזלן:** ח' לאין נקחין אלא (יט) מן הממחה שבקי בחסרות ויתרות: ט' (כ) לקח ממי שאינו ממחה, צריך (כא) לברך. לקח ממנו מאה קציצות, בודק מהם שלשה (ס) קציצות, שמים של ראש ואחת של יד או שמים של יד ואחת של ראש; אם מצאן פשרים, החזק זה האיש והרי פלם פשרים (כב) ואין השאר צריך בדיקה. ואם לקחן צבתים צבתים, חזקתם מאנשים הרבה הם לקוחים, לפיכך בודק מכל צבת שנים של יד או שנים של יד ואחד של ראש. והמוכר תפלין ואמר שהיו של אדם (כג) גדול, (כד) נאמן (כה) ואינם צריכין (ט) בדיקה: י' תפלין שהחזקו בכשרות אינם צריכים בדיקה (י) לעולם, "ואם אינו מניחן אלא (כו) לפרקים, צריכים (יא) בדיקה פעמים בשבוע: הגה ואם אין לו מי שיוכל לבדק ולחזור ולתפון, (כח) יניחם כף בלא בדיקה (כיתיוסף בשם אהות"חיים):

מ דיין איך לנהג בקדשת התפלין, וכו' ח' סעיפים:

א א אסור לתלות (א) תפלין (ב) בין בבתי בין ברצועות, אבל מתר לתלותן (ג) [ג] (ד) בכיסין: א נ בכות כד

שערי תשובה

באר היטב

[ג] **בכיסין.** עכה"ט. ובאר בשם מהר"י מפראג דאם נפלו לו תפלין בכיס שלום יתן פרוטה לברכה ע"ש. וכתב בתשובת חיים שאל (והוא בעהמ"ח ברי" בש"ס דאסור לומר לאי שיתקם בזול יותר מדי דלמא ירגו האי"ן וינהג בהם מנהג בנין וכמעשה דטעני: (ד) קציצות. ולא חישנין שמא יעבדן שלא לשמן, דהכל בקיאין בזה, תוספות, ועין מ"ש הד"א אהרן: (ט) בדיקה. דעד אחד נאמן באסורין, ועכ"פ בעי שיהא מחזק בכשרות, עין יוד סימן קיט: (י) לעולם. מיהו נכון לברך דמתקלקלין מועה, כנה"ג מ"א: (יא) בדיקה. דחישנין שמא נתעפשו, וה"ה אם נפלו למים צריך בדיקה. המוצא תפלין משלכים בגניזה בלא רצועות ופתוחים, יש לחש שיש להם פסול נסתר, אבל אם מצאם דרך הניח בכיסין ליכא למחש, הלכ"ט ח"ב סי' קסו ע"ש:

(ב) **תפלין.** אבל באקראי בעלמא שאוחז התפלין בינו והרצועות תלויות, לית לן בה, אבל אם התפלין תלויות אסור, מ"א, ושי"ז כתב דאין בכלל זה מה שהתפלין של ראש תלוים באורי ומחויבים ביד ברצועה ומשימם על הראש, כי זהו צורך הנחתם ואין בזה בנין ע"ש: (ג) בכיסין. אבל ס"ת אסור

באר הגולה

משנה ברורה

אם הם פסולין מחמת עצמם, והוא פשוט לדעה זו, דמאי שנא אם הוא פסול מחמת חשש שקתבו פסול או חסרון חק תוכתו. ואולם לדעת הרמב"ם דפסק דקורין בספר שנגה מנד עובר-גלולים, אין ראיה דצריך לקח כדי לגנו, עין שם בגמרא. ולענין כדי דמיקו, לכאורה דצריך להשב כמו אם היה התפלין כשריו, דהלא אם כתבו עובר-גלולים ג'ס'ס'ס' אין כדי דמיו שזה כלום, ועל-פיהם מה דאימא בש"ס "כדי דמיו לגנו" הינו כמו אם היה ספר-תורה כשר, ומחמת זה לא יתגל העובר-גלולים, דהוא אין יודע שהספר-תורה זו אין שנה אצלו כלום וכמו שפסק הט"ז ביו"ד דעה רפא דאפלו ביחיד אין קורין בה). א"כ פשוט דהוא הדין נמי בענינו, וצריך עיון קצת:

שהוא סופר קבוע לרבנים הוא בכלל ממחה. (ג) ומזוזה, והוא הדין פרשיות של תפלין, נקחות אפלו שלא מן הממחה, ובתנאי שיברכה אחר-כך: ט' (כ) לקח. בדיעבד, (כד) או שאין שם ממחה בעיר: (כא) לברך. (כה) בחסרות ויתרות, והוא הדין בתמונת האותיות אם הם כהלכה²⁸, וכנ"ל בסימן לו סעיף א. ואין לחש שמא יעבדן שלא לשמן, דהכל בקיאין בזה: (כב) ואין השאר. והוא שאומר שכתבן בעצמו או שאומר שלקחו מאדם אחד, ותלינן שאותו האדם כתבן הכל בעצמו כיון שהם בצבת אחד, וכמו שכתב הפרישה: (כג) גדול. נראה שהוא הדין אם אמר שלקחו מממחה: (כד) נאמן. דעד אחד נאמן באסורין²⁹. וכתב מהג"ג אברקם דע"ל-פ"ל פנים בענין שפירין אותו שהוא מחזק בכשרות³⁰. עין יורה דעה סימן קיט סעיף ב בהג"ה, ולפי המבואר שם מוכח דאם ראוינוהו שלבשן בעצמו, נאמן בכל גני, דלעבר בעצמו בודאי אינו חשוד, ועין שם בש"ס סעיף-קט"ז א: (כה) ואינם צריכין בדיקה. שהחזק על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתקן: י' (כו) לעולם³¹. שכל זמן שחפזין שלם (כו) הרי הן בחזקתן מן הדין³², ואין חוששין שמא נמחקה אות מתוכן או נקבה³³. ומכל מקום (כ) נכון לברך, מפני שמתקלקלין מפני הוצעה³⁴. ואם (כח) נקרה חפוי הבתים או שנשרו במים, צריכין בדיקה תכף, שמא נמחקה הבת או נתקלקל. וכל שצריך בדיקה מן הדין ואין לו מי שיבריק ויתפר אותם, (כט) מניחם בלא ברכה, דלא שייך אוקמה אהזקה כהאי ג'ונא. וכתב הח"י אדם דהוא הדין אם מניחים במקום לח, והכל לפי הענין: (כו) לפרקים. דחישנין (ל) שמא נתעפשו, לכך יבדקם שני פעמים בשמשה: (כז) יניחם כף³⁵. ולענין ברכה, משמע מחייבים אדם דצריך לברך, והטעם נראה, משום דלא ראוי עליהן רעותא ברוחה, מה שאין פן בנשרו במים או שנתקלקל העור וכנ"ל, ולמעשה צריך עיון³⁶. המוצא תפלין (ל) משלכין בגניזה בלא רצועות ופתוחים, יש לחש שיש להם פסול נסתר, אבל אם מצאן דרך הניח בכיסין ליכא למחש:

א א אסור לתלות. על היתר, מפני שהוא דרך בנין¹: (ב) בין בבתי. שהבתים תלויות למשה, וכן שהרצועות תלויות למשה. ומכל מקום (ב) באקראי בעלמא, שאוחז התפלין בינו והרצועות תלויות למשה, אין להקפיד, אבל אם התפלין תלוין, אסור בכל גני. ואין בכלל זה מה (ג) שהתפלין של ראש תלוי באורי ומחויבין ביד ברצועות ומשימם על הראש, כי זהו צורך הנחתם. ויש מניחין השל-ראש על הדף וכדומה בשעה שלובשין: (ג) בכיסין. וספר-תורה אסור לתלותה (ג) בכל גני², אפלו שהיא בארון-הקדש ותולה הארון-הקדש. ועין בחי"א אדם קל לא שכתב, דאפלו בשארון-הקדש מחבר ביתדות לפתל אסור, כל שאין תחתיו עומד דבר-מה³. (ד) וספרים, כגון ספר-יתלמוד וכדומה⁴, דומה לתפלין. ומכל מקום ספרים או סדורי-תפלות (ה) הקבועים בלוחות שבהם שלשלת של ספן, אסור לתלותן בהם, שהלוחות אין דומות לכיס לפי שהן מקברות לסדור והרי הן פסודו בעצמו⁶.

שער היוזן

(כא) ט"ז יורה-דעה סימן רפא: (כב) תוספות והרא"ש: (כג) בריתא שם: (כד) פריימגרים: (כה) תוספות והרא"ש: (כו) הרמב"ם והובא בבית-יוסף: (כז) מג"א אברקם: (כח) ב"ח: (כט) פריימגרים: (ל) מג"א אברקם: (לא) באר היטב בשם הלכות קטנות: (לב) מג"א אברקם: (לג) ט"ז פריימגרים: (לד) מג"א אברקם: (לה) מג"א אברקם ופריימגרים:

הַלְכוּת תְּפִילִין סִימָן לַט מ

ביאורים ומוספים

הנחת התפילין של ראש 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. והגרש"ז אויערבך הורה (הליכות שלמה תפלה פ"ד ארחות הלכה הע' 115) שמכאן ואילך יוסיף כל יום על זמן הנחת התפילין, דהיינו שיששה עימן זמן נוסף אחר התפילה, וגם יניחן בשעות לימודו (ואם אין נוח לו לעשות כן ברבים, יניח על כל פנים רק את של יד).

34) ובתי תפילין שנעשו בזמנינו בהידור, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה שם ס"ו) שאין צריך לבדוק את התפילין שבהם ללא סיבה מיוחדת, משום שאין לחוש שהתקלקלו מזיעה, ואדרבה על פי רוב מצויות תקלות רק לאחר שפתחום לבדוקם.

[משנ"ב ס"ק כח]

יניחם כף³⁵ וכו', ולמעשה צריך עיון³⁶.

35) והקונה תפילין ממי שאינו מומחה, ומצא שאופן כתיבת השורות שבהם הוא שלא כפי המבואר בשו"ע לעיל (סי' לה ס"א), כתב הערוך השלחן (ס"ד) שאף שבדיעבד אין בזה פסול, מ"מ הורע כוחם בכך ואין סומכין על כשרותן אלא אם כן התברר שנכתבו על ידי מומחה.

36) ולענין מי שקנה תפילין מצדיק שנפטר, ואינו יודע אם הצדיק הניחן בקביעות עד שקנאן שאו הן בחזקת כשרות ואין צריך לבדוקן, או שהניחן רק לפרקים ואין להן חזקת כשרות וצריך לבדוקן, וירא לבדוקן שמוא ימצאן פסולות מחמת יושנן, ומניחן בלא לבדוקן, כתב האות חיים ושלום (ס"ק ג) שאין לעשות כן, ואף שהרמ"א כתב שאם אין לו מי שיבדוק את התפילין יניחן בלא בדיקה, מ"מ בזמנינו שמצויים הרבה בודקים צריך לבדוקן, וגם להניחן בלא ברכה אינו נכון, שהרי יתכן שהן כשרות וצריך לברך עליהן, ואם הן צריכות בדיקה הרי עובר על איסור "אל תשכן באהליך עולה". וגם להניחן רק לאחר שבזמן התפילה הניח תפילין כשרות ובירך עליהן אינו נכון, כיון שיש לחוש לאחרים שיראו אותו מניחן ולא ידעו שלא בירך עליהן ויבואו להניחן בברכה כדי לצאת בהן ידי חובה, ועוד, שאם תפילין אלו כשרות והייבים להניחן בברכה, לא תועיל להן הברכה שבירך קודם התפילה על תפילין אחרות, כיון שהתפילה מפסיקה ביניהן.

סימן מ

דין איך לנהיג בקדשת התפילין

[משנ"ב ס"ק א]

על הַיְתֵד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּרָךְ בְּיָוֵן¹.

1) ולענין מגילת אסתר המשתלשלת מעל גבי השולחן או הסטנדר, כתב לקמן (סי' תרצ ס"ק נו) בשם הפמ"ג, שאף על פי שאינה נגדרת על גבי הקרקע, מ"מ נחשב הדבר כגנאי לכתבי הקודש.

[משנ"ב ס"ק ג]

וְסִפְרֵי-תוֹרָה אֲסוּר לְתוֹלְתָהּ בְּכָל גְּוֵי² וכו', דְּאֶפְלוּ כִּשְׁאֲרוֹן-הַקֶּדֶשׁ מִחֶבֶר בִּיתְדוֹת לְכֶתֶל אֲסוּר, כֹּל שֶׁאֵין תַּחְתּוּי עוֹמֵד דְּבַר-מֶה³.

2) ואיסור זה הוא רק לתלותו על הקיר, אבל אם תולה אותו על גופו, כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' קמא ענף ג) שמוותר, וכמבואר בגמ' (סנהדרין כא, ב) שהמלך עושה לו ספר תורה כמו קמיע ותולה בזרועו.

3) הלשון "כל שאין תחתיו עומד דבר מה" אינה נמצאת בחיי אדם, ואדרבה בנשמת אדם שם (ס"ק ה) כתב שאם קבע דף ומניח עליו

[משנ"ב ס"ק כא]

בְּחֶסֶד וְיִתְרוֹת, וְהוּא הִדִּין בְּתַמּוּנַת הַאֲוִיזוֹת אִם הֵם פְּקֻלָּה²⁸.

28) לענין מוכר תפילין שיש לו תפילין שכשרותן היא רק בדיעבד, האם צריך להודיע על כך לקונה אותן, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' ז אות ב) שאם נראה שהקונה מודקדק במצוות שרוצה לקנות רק מה שכשר לכתחילה ומהודר, חייב להודיעו שאין מקיים בהן מצות תפילין לכתחילה, ואם לא הודיעו יש לחוש למקח טעות, אבל אם הקונה אינו מהדר במצוות, אין לחוש למקח טעות.

[משנ"ב ס"ק כד]

דְּעַד אֶחָד נֶאָמַר בְּאִסּוּרֵינוּ²⁹. וְכֵתֵב הַמְּגִנ־אֲבָרְהָם דְּעַל-כָּל-פְּנִים בְּעֵינָי שְׂמִפְרִינָי אוֹתוֹ שֶׁהוּא מְחַזֵּק בְּכִשְׁרוֹתוֹ³⁰.

29) ואף אשה המוכרת תפילין, כתב האפיקי מגינים (חידושים ס"ק יח) שנאמנת לומר שהיו של אדם גדול.

30) וגדר מוחזק בכשרות, כתב הערוך השלחן (יו"ד סי' קיט סי"א) שהוא המתנהג על פי דת ישראל, ומניח טלית ותפילין ומתפלל שלש פעמים בכל יום, ונוטל ידיו לאכילה, ומנהיג את בני ביתו בכשרות כדת תורתנו הקדושה.

[משנ"ב ס"ק כו]

לְעוֹלָם³¹. שֶׁכֵּל זְמַן שְׁחִפּוּיָן שֶׁלֹּם הָרִי הֵן בְּחֻזְקָתָן מִן הַדִּין³², וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נִמְחָקָה אוֹת מִתּוֹכָן אוּ נִקְבְּהָ³³. וּמְכַל מְקוּם נְכוֹן לְבָדְקָן, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְקַלְקְלִין מִפְּנֵי הַזְּעָה³⁴.

31) ולענין הקונה תפילין של אדם שמת, כתב הלשכת הסופר (כלל יח אות א) שנהגו ליתנן לבדיקה, והטעם משום ששכר המניח תפילין הוא אריכות ימים (כמבואר לעיל סי' לו ס"ק א), וזה שמת חוששים שמוא התפילין גרמו לכך מחמת שלא היו כשרות. ודעת הגר"ח קניבסקי (מאיר עוז אות יד ס"ק ז) שאין צריך לבדוקן, שכן יש הרבה סיבות לפטירת אדם.

32) ולגבי מוזהר הדין שצריך לבדוקה פעמים בשבע שנים (כמבואר בשו"ע יו"ד סי' רצא ס"א), ובתוך שנים אלו אין צריך לבדוקה מצד החזקה, ואם העבירה למקום אחר מבואר (מסכת מוזהר פ"ב הט"ו) שצריכה בדיקה, וביאר הגר"ח קניבסקי (שם פרשה סדורה אות עא) שני טעמים לכך, או משום שבמקום החדש אין לה חזקת כשרות, או משום שמצוי שמתקלקלת על ידי ההעברה. וכתב שלפי הטעם הראשון גם פרשיות של תפילין שמעבירן לתפילין אחרות חייבות בבדיקה, כיון שבמקומן החדש אין להן חזקת כשרות.

33) והבדק את תפיליו ומצא שהניחן עד עתה כשהן פסולות, ואפילו אם נמצא שכך נעשו מתחילתן, כתב הא"א (בוטשאטש, ט"ט) שגם בזה ניתן לומר כפי שאמרו (קידושין סו, ב) על כהן שנמצא חלל שאין עבודתו פסולה, וגם אין צריך לומר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' על הברכות שאמר בשעת הנחתן, כיון שהן רצויות. והביאו את דבריו בשו"ת פרי השדה (ח"ג סי' קיז) ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' נד). וכן כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ד או"ח סי' ה) והוסיף שאף יש לו שכר כעושה מצוה, כיון שהתכוון למצוה ונאנס שלא לעשותה. וראה מה שכתב בשו"ת לב חיים (ח"ב או"ח סי' י). ובשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' טו) כתב, שאף שאין לו שכר כמי שהניחן, מ"מ הרי זה כעין שאמרו בירושלמי (גיטין פ"ז ה"ו) 'אונסא כמאן דעביד', וכמי שחשב לעשות מצוה ולא עשאה שמעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. אכן, בשו"ת מחזה אברהם (או"ח סי' ה) ובשו"ת הר צבי (או"ח ח"א סי' לה) הביאו תשובות פנים מאירות שכתב לגבי מי ששגג ולא הניח תפילין של ראש כראוי, שעוין ביטול מצות עשה מתכפר לו על ידי חרטה ותשובה, ועל איסור ברכה לבטלה לא עבר לפי המנהג לומר מיד לאחר